

STORTINGET

Innst. 498 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:167 S (2020–2021)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å sette ned et uavhengig utvalg for å utrede norsk deltakelse i internasjonale operasjoner og følgene av disse operasjonene fra 1991 til i dag

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber presidentskapet, i konsultasjon med samtlige partigrupper, sette ned et uavhengig og bredt sammensatt utvalg som skal utrede konsekvensene av Norges deltakelse i ulike internasjonale operasjoner i perioden fra 1991 til i dag og foreta en gjennomgang og vurdering av de helhetlige konsekvensene, herunder:

- De politiske beslutningsprosessene, åpenhet og demokrati.
- Innvirkning på folkeretten og FNs stilling.
- Konsekvensene for norsk økonomi, veteraner, trusselbildet, nasjonal forsvarsevne og sikkerhet.
- Omfang av sivile og militære tap og mennesker på flukt.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Emilie Enger Mehl og Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, viser til at representantforslaget ber om at Stortingets presidentskap konsulterer samtlige partigrupper på Stortinget for nedsettelsen av et uavhengig og bredt sammensatt utvalg, som skal utrede konsekvensene av Norges deltagelse i ulike internasjonale operasjoner, avgrenset til perioden fra 1991 til i dag. Komiteen merker seg at føringene forslagsstilleren ønsker å pålegge et slikt utvalg, inkluderer konsekvenser av norsk deltagelse i internasjonale operasjoner for politiske beslutningsprosesser, og videre for Folkeretten og FNs stilling, norsk økonomi, veteraner, trusselbildet, nasjonal forsvarsevne og sikkerhet, i tillegg til omfanget av sivile og militære tap og mennesker på flukt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener dette er spørsmål som er gjenstand for løpende debatt, både faglig og politisk, og best adresseres slik. Flertallet understreker også at flere av operasjonene allerede har vært gjenstand for omfattende evalueringer som inkluderer de momentene forslagsstiller lister. Evalueringene har hatt

påfølgende debatt og stortingsbehandling. Flertallet påpeker at også veteranspørsmålet har vært gjenstand for offentlig debatt, senest i forbindelse med Meld. St. 15 (2019–2020), jf. Innst. 20 S (2020–2021) som ble behandlet i Stortinget tidligere i innværende sesjon.

Flertallet minner videre om at norsk deltagelse i internasjonale operasjoner dels inngår i våre allianseforpliktelser, og dels har vært begrunnet med humanitære behov der norske styrker har deltatt. Flertallet viser til at forsvaret av Norge skjer langs de tre gjensidig forsterkende hovedlinjene; den nasjonale forsvarsevnen, det kollektive forsvaret i NATO og bilateral støtte og forsterkninger fra nære allierte. Det er, slik flertallet ser det, viktig å betrakte norske styrkers bidrag for vår sikkerhet i lys av den helhetlige sikkerhetspolitikken Norge er avhengig av å føre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil også legge til Norges deltagelse i internasjonale operasjoner som ett av flere viktige tema som naturlig vil kunne inngå i mandatet for den kommende forsvarskommisjonen.

Disse medlemmer vil etablere en fast praksis med uavhengige evalueringer av større militære utenlandsoppdrag for å lære og bidra til mest mulig åpenhet. Etter rapportene om Norges deltagelse i Afghanistan og Libya mener disse medlemmer det naturlige neste steget vil være en evaluering av Norges bidrag i anti-ISIL-koalisjonen. Disse medlemmer viser til forslaget fremmet av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i Innst. 226 S (2018–2019), om Redegjørelsen av utenriksministeren og forsvarsministeren om Libya-utvalgets rapport:

«Stortinget ber regjeringen å ta initiativ til å gjennomføre en evaluering i egnet form av Norges bidrag i anti-ISIL-koalisjonen.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti deler forslagsstillers syn på at det å sende norske soldater til å utføre krigshandlinger på statens vegne er blant de mest alvorlige beslutninger norske myndigheter kan treffe. Det er derfor svært viktig at slike beslutninger skjer etter åpen debatt og med en tydelig forankring i Stortinget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti jevnlig har kommet med grunnlovsforslag for nettopp å styrke åpenheten rundt og den parlamentariske kontrollen

med krigsdeltakelse, og at et slikt grunnlovsforslag nå er til behandling i Stortinget. Dette medlem vektlegger også Stortingets tydelige ansvar for å sørge for en verdig oppfølging av de mange som deltar i oppdrag for Norge utenlands, både under og etter tjeneste.

Dette medlem peker på at det i dag virker å være konsensus om behovet for helhetlige evalueringer av enkeltoperasjoner, og mener dette er et svært viktig og riktig prinsipp. Samtidig mener dette medlem at denne typen evalueringer ikke vil fange opp de langsiktige utviklingstrekkene og konsekvensene av dreiningen i norsk militært engasjement mot NATO- og USA-ledede operasjoner etter den kalde krigens slutt. Dette må drøftes på andre måter, primært gjennom forskning og kunnskapsbasert offentlig debatt. At dette skjer, bør likevel ikke være et hinder for at Stortinget kan ønske å få en utredning på sitt bord om temaet.

Avslutningsvis vil dette medlem påpeke at de økonomiske konsekvensene av den norske dreiningen mot større deltagelse i NATO- og USA-ledede operasjoner er et underkommunisert tema. Dette medlem deler forslagsstillers syn om at det hersker betydelig usikkerhet om de reelle kostnadene ved deltakelsen. Dette medlem viser til at Forsvarsdepartementet, på spørsmål fra blant annet Sosialistisk Venstreparti, riktignok redegjør for årlige kostnader ved internasjonale operasjoner, men at dette i realiteten er et snevert estimat som kun omfatter direkte oppdragskostnader. Dermed har ikke Stortinget et fullgodt bilde av hvor kostbar denne deltakelsen faktisk er, da spesielt for et forsvar hvis fremste oppgaver bore være nasjonale.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:167 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å sette ned et uavhengig utvalg for å utrede norsk deltagelse i internasjonale operasjoner og følgene av disse operasjonene fra 1991 til i dag – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 19. mai 2021

Anniken Huitfeldt

leder

Ingjerd Schou

ordfører

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2019/1183-172/FD II 3/SMA

04.05.2021

Representantforslag om å utrede norsk deltagelse i internasjonale operasjoner siden 1991

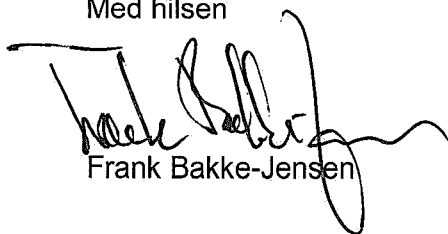
Jeg viser til brev av 7. april 2021 fra leder av Stortingets utenriks- og forsvarskomite til utenriksminister Eriksen Søreide. Utenriksministeren bes uttale seg om representanten Moxnes' forslag om en kommisjon for å utrede norsk deltagelse i internasjonale operasjoner siden 1991, jf. 8:167 S (2020-2021). Siden emnet ligger innenfor forsvarsministerens konstitusjonelle ansvar, er det besluttet at jeg besvarer henvendelsen.

For Norge er det å delta i internasjonale militære operasjoner et alvorlig spørsmål og det er fullt forståelig at dette vekker stor offentlig interesse. Det er derfor både betydelig offentlig debatt og debatt i åpent storting om dette. Regjeringen orienterer regelmessig Stortingets organer om planlagte og pågående operasjoner. Vi har et godt fungerende system hvor regjeringen besvarer skriftlige spørsmål fra Stortinget etter bestemte regler og innen fastsatte tider. Statsministeren, utenriksministeren og jeg har møtt i Stortinget for redegjørelser om blant annet norsk deltakelse i operasjonene i Afghanistan og Irak. I tillegg har egne utvalg vært nedsatt for å vurdere norsk innsats i større eller komplekse operasjoner, jf. rapportene om Afghanistan i 2014 og Libya i 2018.

Jeg legger også merke til at det i forslaget til gjennomgang legges til grunn en meget bred tilnærming, herunder at det i tillegg til konsekvenser av norsk deltagelse i internasjonale operasjoner for politiske beslutningsprosesser, også inkluderer blant annet spørsmål knyttet til trusselbildet og norsk sikkerhet, nasjonal forsvarsevne, norsk økonomi, veteraner og humanitære sider. Dette er spørsmål som etter vår oppfatning adresseres best i den løpende debatten, både faglig og politisk. Jeg ønsker også å påpeke at flere av operasjonene allerede har vært gjenstand for omfattende evalueringer, som inkluderer de momentene forslagsstiller har listet i sitt forslag. Evalueringene har hatt påfølgende debatt og stortingsbehandling. Dette gjelder også veteranspørsmålet som har vært gjenstand for offentlig debatt, senest i forbindelse med veteranmeldingen som ble behandlet i Stortinget for noen måneder siden.

Det er min samlede vurdering at den foreslåtte kommisjonen ikke synes å ville tilføre en tydelig tilleggsverdi til det eksisterende systemet for å orientere Stortinget om norsk deltagelse i internasjonale operasjoner. Snarere mener jeg at den kommende opprettelsen av en ny forsvarskommisjon med et bredt mandat, vil kunne dekke spørsmålet om vår internasjonale deltakelse innenfor en bred og helhetlig ramme.

Med hilsen

Frank Bakke-Jensen